

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 28

รายวิชา ว31101 วิทยาศาสตร์กายภาพ (ฟิสิกส์)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่
ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563
เรื่อง การหาแรงลัพธ์

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 2 ชั่วโมง
โรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรค์
ผู้สอน นางสาวธัญญาณี ดีพลางาม

1.มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

สาระฟิสิกส์

1. เข้าใจธรรมชาติทางฟิสิกส์ ปริมาณและกระบวนการวัด การเคลื่อนที่แนวตรง แรงและกฎการเคลื่อนที่ของนิวตัน กฎความโน้มถ่วงสากล แรงเสียดทานสมดุล ของวัตถุ งานและกฎการอนุรักษ์พลังงาน กล โมเมนตัมและกฎการอนุรักษ์ โมเมนตัม การเคลื่อนที่แนวโค้ง รวมทั้งนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

ผลการเรียนรู้

4. ทดลองและอธิบายการหาแรงลัพธ์ ของแรงสองแรงที่ทำมุมต่อกัน

2.จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อเรียนจบเนื้อหาตามแผนการจัดการเรียนรู้แล้วนักเรียนสามารถ

- 2.1. ระบุวิธีการหาแรงลัพธ์ได้ (K)
- 2.2. คำนวณหาแรงลัพธ์ได้ (P)
- 2.3. ส่งงานตรงต่อเวลา (A)

3.สาระสำคัญ

แรง เป็นปริมาณเวกเตอร์ที่มีทั้งขนาดและทิศทาง เมื่อมีแรงลัพธ์ที่ไม่เป็นศูนย์กระทำต่อวัตถุจะทำให้วัตถุมีความเร่ง การหาแรงลัพธ์ที่กระทำต่อวัตถุอาจทำได้โดยวิธีการสร้างรูปและการคำนวณ

4.สาระการเรียนรู้

ในชีวิตประจำวันทุกคนออกแรงกระทำต่อวัตถุเสมอ เช่น ยกกระเป๋า ผลักประตู หรือเลื่อนเก้าอี้ เป็นต้น การออกแรงดังกล่าวเกิดจากการเกร็งตัวของกล้ามเนื้อ เมื่อต้องการบอกขนาดของแรงที่ใช้ว่ามีค่ามากหรือน้อยมักใช้ความรู้สึกและประสบการณ์เดิมเข้าช่วย เช่น เราารู้สึกว่าการยกหนังสือออกแรงน้อยกว่าการเข็นรถ เป็นต้น การบอกขนาดของแรงจากรู้สึกดังกล่าว ไม่อาจใช้เป็นมาตรฐานในการวัดขนาดของแรงได้

ถ้าเราออกแรงผลักรถเด็กเล่นที่วางนิ่งบนพื้นโต๊ะ รถจะเริ่มเคลื่อนที่ ถ้าเราออกแรงผลักต่อไปอีกก็จะเร็วขึ้น ถ้าเราต้องการให้รถที่เคลื่อนที่อยู่แล้วหยุด จะต้องออกแรงผลักในทิศทางตรงข้ามกับการเคลื่อนที่ของรถ รถจะเคลื่อนที่ช้าลงจนกระทั่งหยุด แสดงว่า แรงที่กระทำต่อรถมีผลต่อการเคลื่อนที่ของรถ

จากสถานการณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เมื่อมีแรงกระทำต่อวัตถุ แล้ววัตถุมีการเคลื่อนที่จะทำให้วัตถุมีความเร็วเปลี่ยนไป ซึ่งอาจเปลี่ยนเฉพาะขนาดของความเร็วหรือเปลี่ยนเฉพาะทิศทางของความเร็ว หรือเปลี่ยนทั้งขนาดและทิศทางของความเร็ว เราเรียกการเปลี่ยนแปลงความเร็วของวัตถุว่า การเปลี่ยนสภาพการเคลื่อนที่ของวัตถุ

ซึ่งอาจกล่าวได้อีกแบบหนึ่งว่า แรงสามารถทำให้วัตถุเปลี่ยนสภาพการเคลื่อนที่ แสดงว่า แรง(force) เป็นปริมาณที่มีทั้งขนาดและทิศทาง แรงจึงเป็นปริมาณเวกเตอร์ สำหรับหน่วยของแรง ตามระบบเอสไอ คือ นิวตัน (N)

เนื่องจากแรงเป็นปริมาณเวกเตอร์ เราจึงสามารถใช้วิธีการเขียนรูปลูกศรแทนแรงได้ โดยให้ความยาวของเส้นตรงแทนขนาดของแรง และหัวลูกศรแสดงทิศทางของแรง ซึ่งก็เป็นลักษณะเช่นเดียวกับปริมาณเวกเตอร์อื่น ๆ

เมื่อมีแรง 2 แรง หรือมากกว่ามากระทำต่อวัตถุเดียวกัน ผลที่เกิดขึ้นจะเสมือนกับว่ามีแรงเพียงแรงเดียวกระทำต่อวัตถุนั้น ซึ่งแรงดังกล่าวเรียกว่า แรงลัพธ์ (resultant force)

การหาขนาดและทิศทางของแรงลัพธ์ใช้วิธีเดียวกับการหาเวกเตอร์ ในกรณีหาขนาดและทิศทางของแรงลัพธ์ในแนวตรง เรากำหนดให้แรงที่มีทิศทางตรงข้ามกัน มีเครื่องหมายต่างกัน เช่น กำหนดให้แรงที่มีทิศทางไปทางขวามือ มีเครื่องหมายบวก (+) และให้แรงที่มีทิศไปทางซ้ายมือมีเครื่องหมายลบ (-) เป็นต้น

วิธีการหาแรงลัพธ์ มี 2 วิธี

1. การเขียนรูป (โดยแทนแรงด้วยลูกศร) มีรายละเอียดดังนี้

ใช้หางต่อหัว คือเอาหางของลูกศรที่แทนแรงที่ 2 มาต่อหัวลูกศรที่แทนแรงที่ 1 แล้วเอาหางลูกศรที่แทนแรงที่ 3 มาต่อหัวลูกศรที่แทนแรงที่ 2 .....ต่อกันไปจนหมด โดยทิศของลูกศรที่แทนแรงเดิมไม่เปลี่ยนแปลงขนาดของแรงลัพธ์คือ ความยาวลูกศรที่ลากจากจุดเริ่มต้น ไปยังจุดสุดท้าย มีทิศจากจุดเริ่มต้นไปจุดสุดท้าย เช่น

2. โดยการคำนวณ

2.1. เมื่อแรงทำมุม 0 องศา (แรงไปทางเดียวกัน)

แรงลัพธ์ = ขนาดแรง ทั้งสองบวกกัน และทิศของแรงลัพธ์ มีทิศเดิม

2.2. เมื่อแรงทำมุมกัน 180 องศา (ทิศทางตรงข้าม)

แรงลัพธ์ = แรงมากลบด้วยแรงน้อย ทิศของแรงลัพธ์มีทิศเดียวกับแรงมาก

2.3. เมื่อแรงทำมุมกัน 90 องศา หาแรงลัพธ์โดยใช้ทฤษฎีบทของพีทาโกรัส

5.กระบวนการจัดการเรียนรู้ (5E)

คาบที่ 1

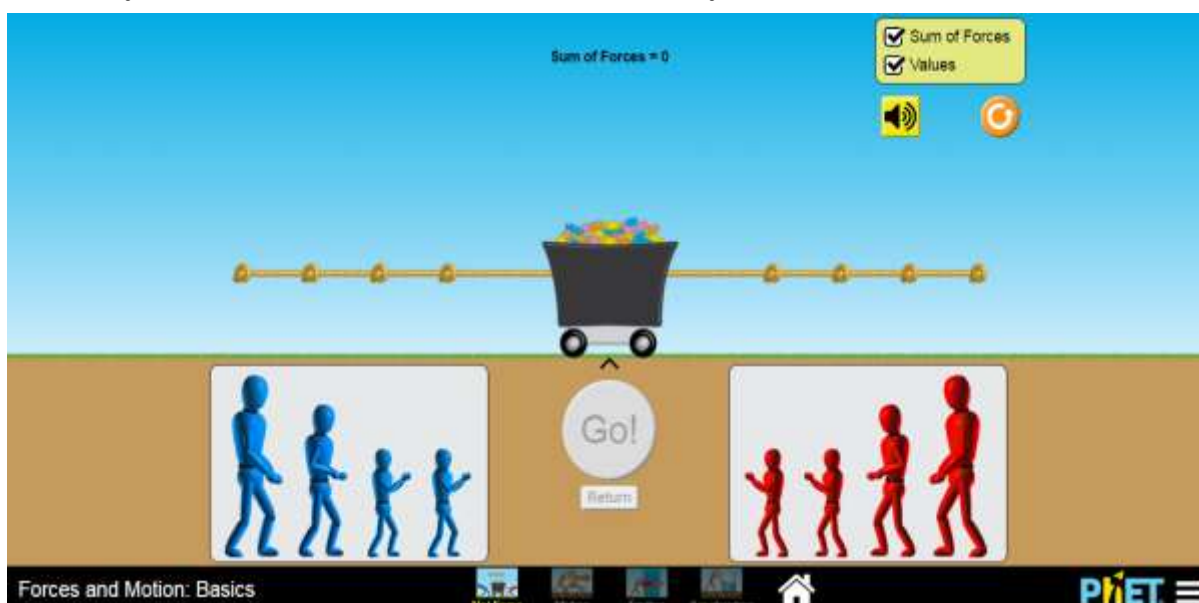
ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างความสนใจ (10 นาที)

ครูทักทายนักเรียนและเริ่มเข้าสู่บทเรียน ครูใช้คำถามถามนักเรียนดังต่อไปนี้

- ปริมาณที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนที่ มีปริมาณใดบ้างจากที่นักเรียนเคยเรียนมา
(แนวคำตอบ ระยะทาง การกระจัด เวลา การกระจัด อัตราเร็ว ความเร็วและความเร่ง)
- นักเรียนคิดว่ามีปริมาณอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องอีกหรือไม่
(แนวคำตอบ ตามความคิดของนักเรียน)
- ครูวางหนังสือไว้บนโต๊ะ หากครูไม่ได้ออกแรงผลักหนังสือ หนังสือจะเคลื่อนที่หรือไม่
(แนวคำตอบ ไม่มีการเคลื่อนที่)
- หากครูต้องการให้หนังสือเกิดการเคลื่อนที่ไปทางขวามือ ครูต้องทำอะไร
(แนวคำตอบ ออกแรงผลักไปทางขวา)
- หากครูต้องการให้หนังสือเกิดการเคลื่อนที่ไปทางซ้ายมือ ครูต้องทำอะไร
(แนวคำตอบ ออกแรงผลักไปทางซ้าย)
- จากคำถามข้อที่ผ่านมา หากครูต้องการให้หนังสือหยุดเคลื่อนที่ ครูต้องทำอะไร
(แนวคำตอบ ตามความคิดของนักเรียน)

ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจและค้นหา (40 นาที)

ครูนำเสนอ simulation เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ ดังรูป 1

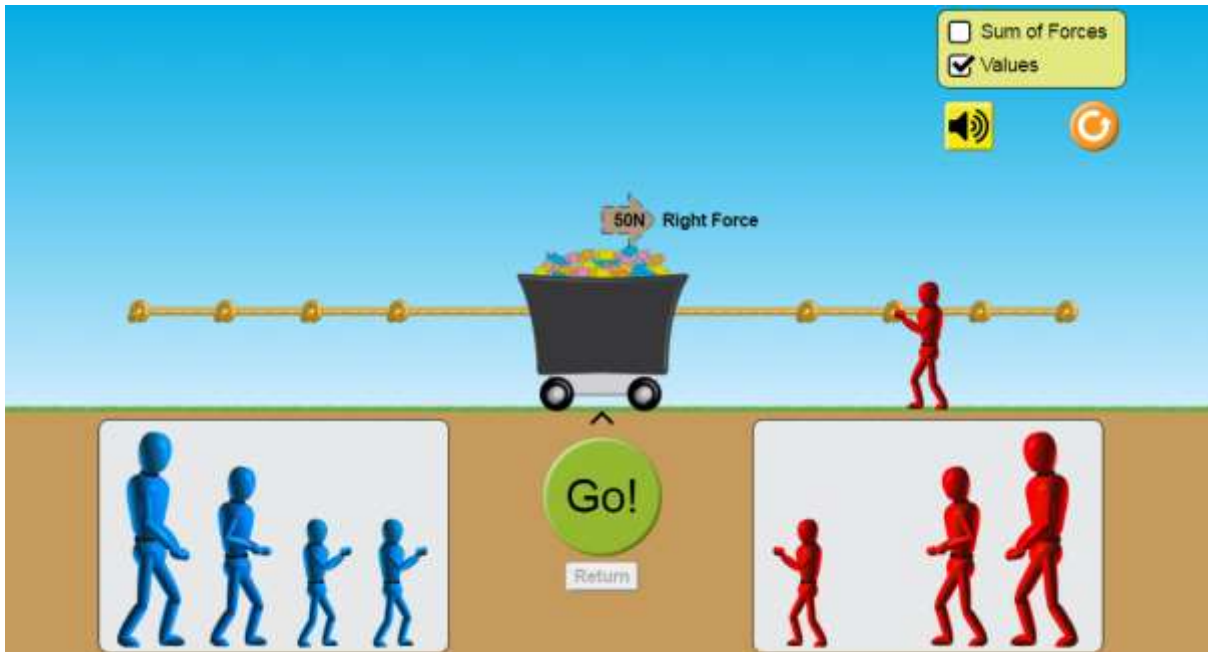
รูปที่ 1 แสดง simulation เรื่องแรงและการเคลื่อนที่

ที่มา <https://phet.colorado.edu/en/simulation/forces-and-motion-basics>

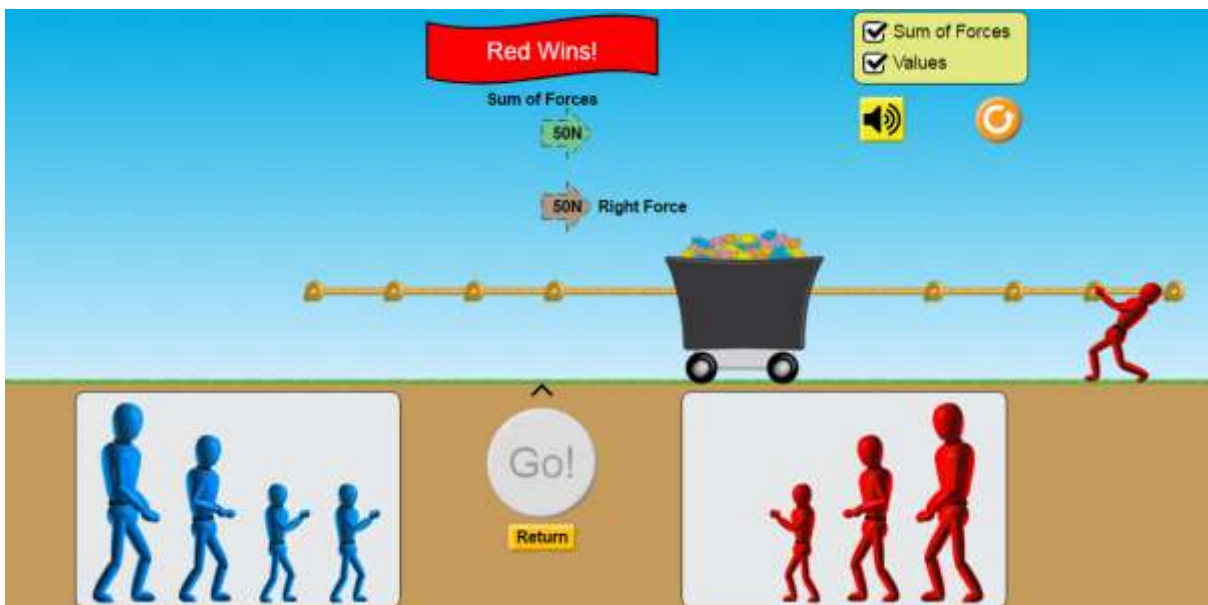
ครูถามคำถามนักเรียนดังต่อไปนี้

- หากครูนำหุ่นสีแดงจำนวน 1 ตัว ไปวางที่เชือก แล้วออกแรงดึง 50 N รถขนของจะเคลื่อนที่หรือไม่ และหากเคลื่อนที่ เคลื่อนไปทางทิศใด ดังรูป 2

(แนวคำตอบ เคลื่อนที่ เคลื่อนไปทางขวามือ ดังรูปที่ 3)

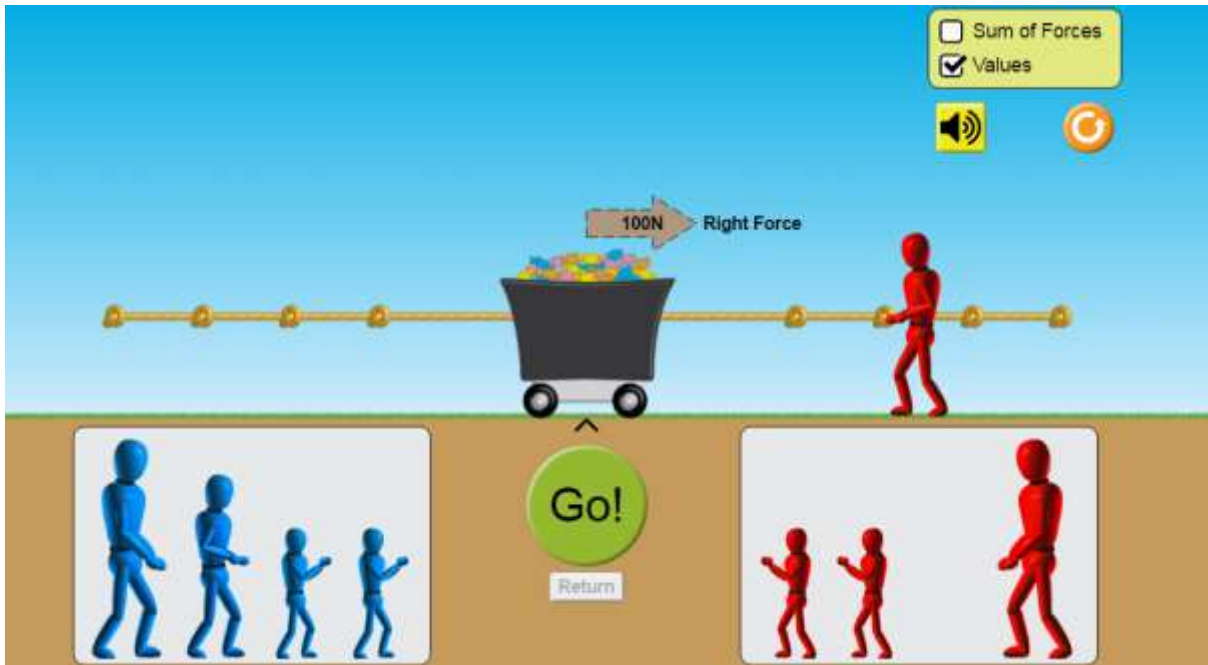

รูปที่ 2 แสดงการนำหุ่นสีแดงจำนวน 1 ตัวไปวางที่เชือก ออกแรง 50 N

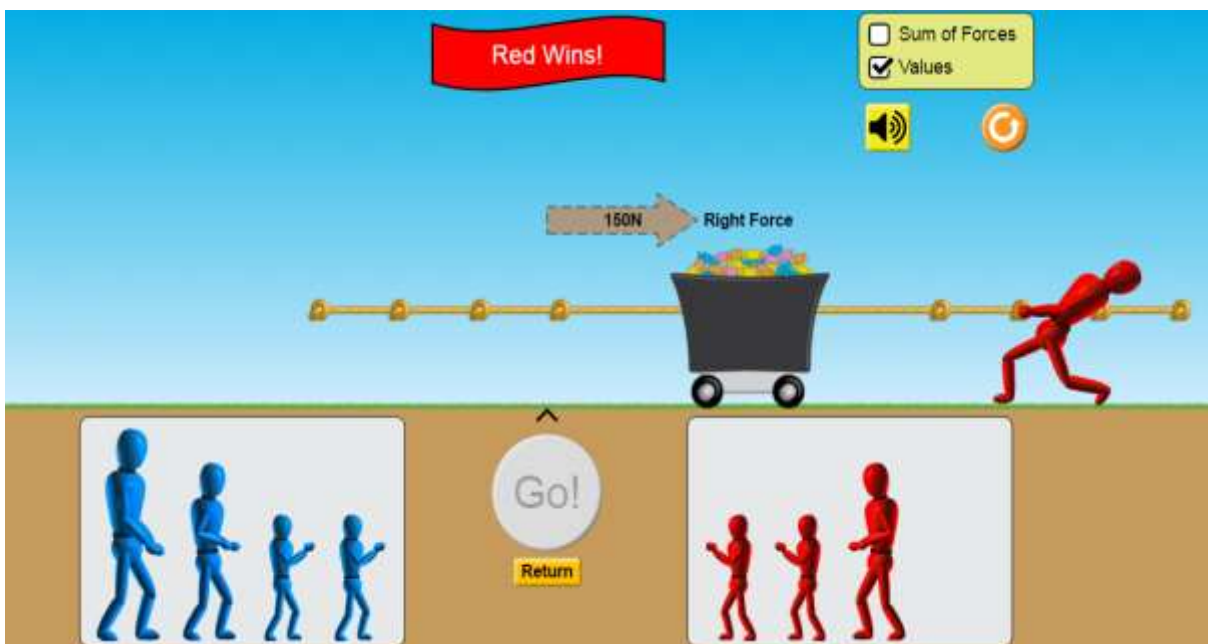

รูปที่ 3 แสดงรถขนของเคลื่อนที่ไปทางขวามือ

- หากครุณาหุ่นสีแดงจำนวน 1 ตัว ไปวางที่เชือก แล้วออกแรงดึง 100 N รถขนของจะเคลื่อนที่หรือไม่ และหากเคลื่อนที่ เคลื่อนไปทางทิศใด เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น ดังรูป 4
(แนวคำตอบ เคลื่อนที่ เคลื่อนไปทางขวามือ ดังรูปที่ 5 เพราะมีแรงกระทำต่อวัตถุ)

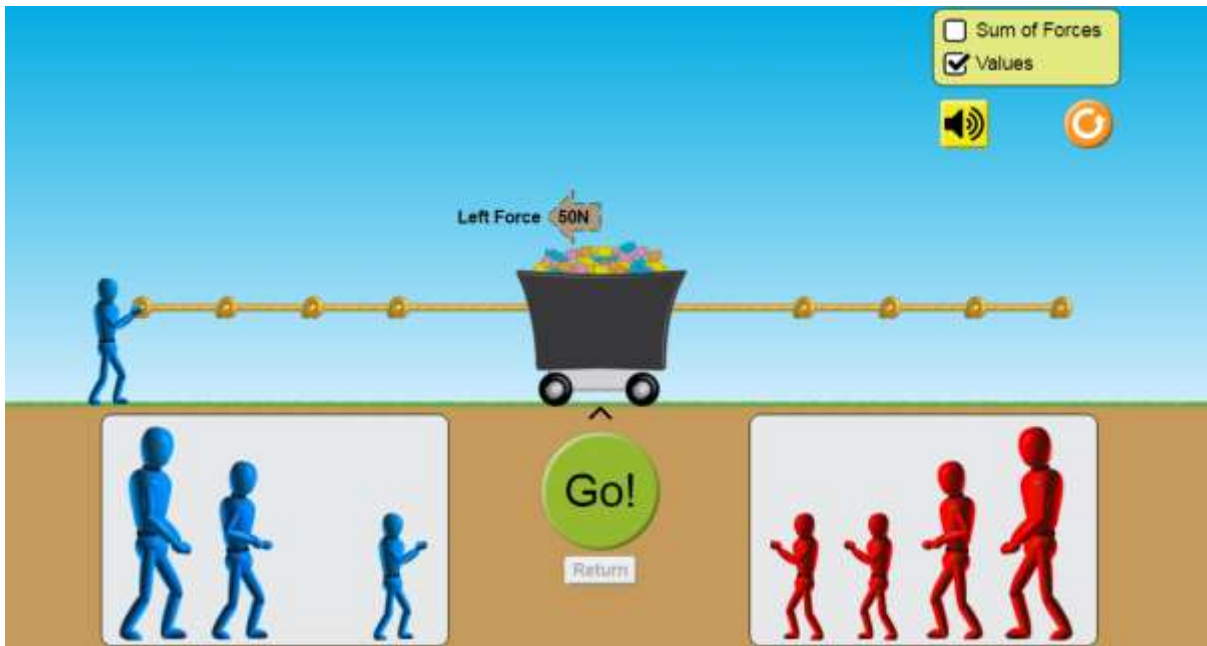
รูปที่ 4 แสดงการนำหุ่นสีแดงจำนวน 1 ตัวไปวางที่เชือก ออกแรง 100 N

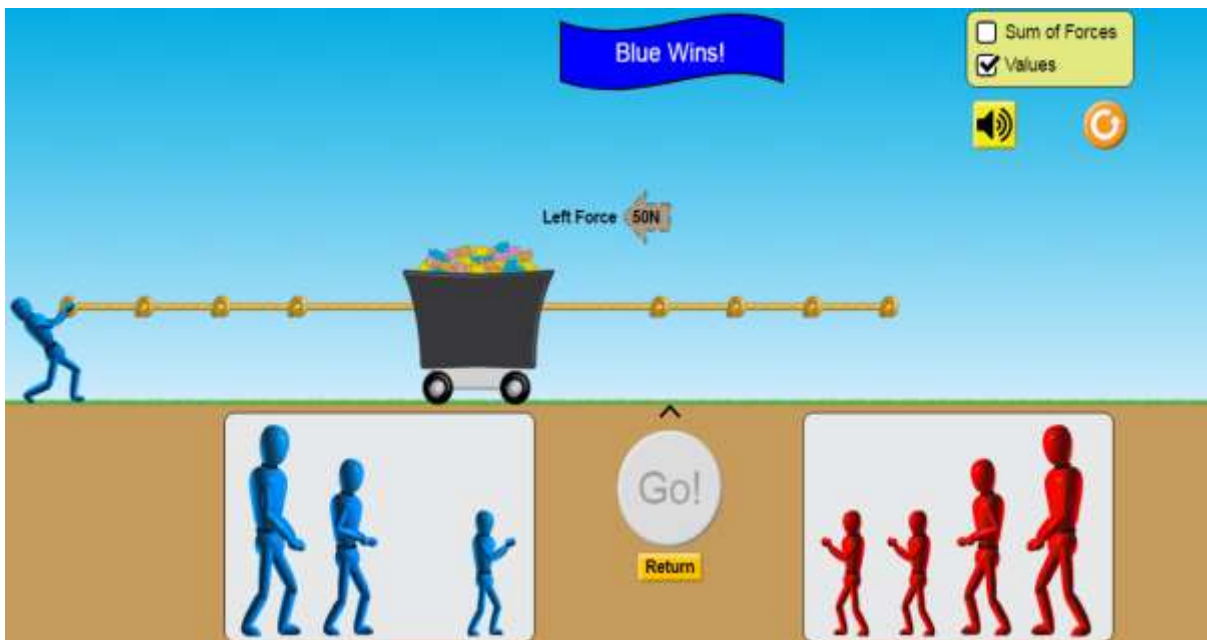
รูปที่ 5 แสดงรถขนของเคลื่อนที่ไปทางขวามือ

- หากครุณาหุ่นสีฟ้าจำนวน 1 ตัว ไปวางที่เชือก แล้วออกแรงดึง 50 N รถขนของจะเคลื่อนที่หรือไม่ และหากเคลื่อนที่ เคลื่อนไปทางทิศใด เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น ดังรูป 6

(แนวคำตอบ เคลื่อนที่ เคลื่อนไปทางซ้ายมือ ดังรูปที่ 7 เพราะมีแรงกระทำต่อวัตถุ)

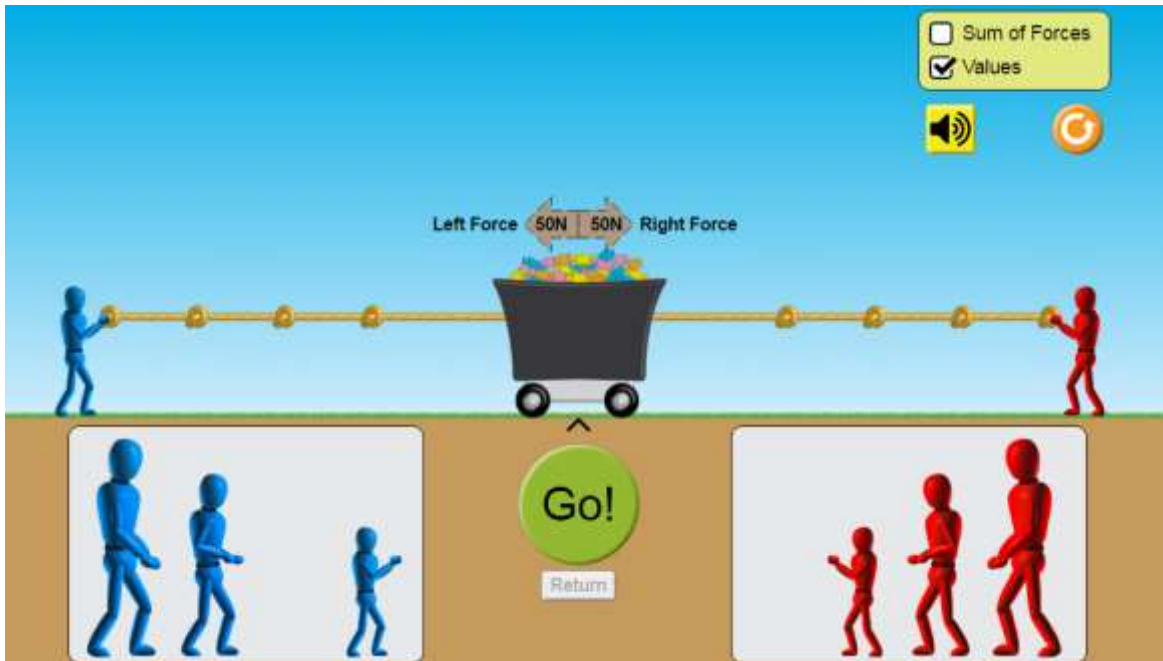

รูปที่ 6 แสดงการนำหุ่นสีแดงจำนวน 1 ตัวไปวางที่เชือก ออกแรง 50 N

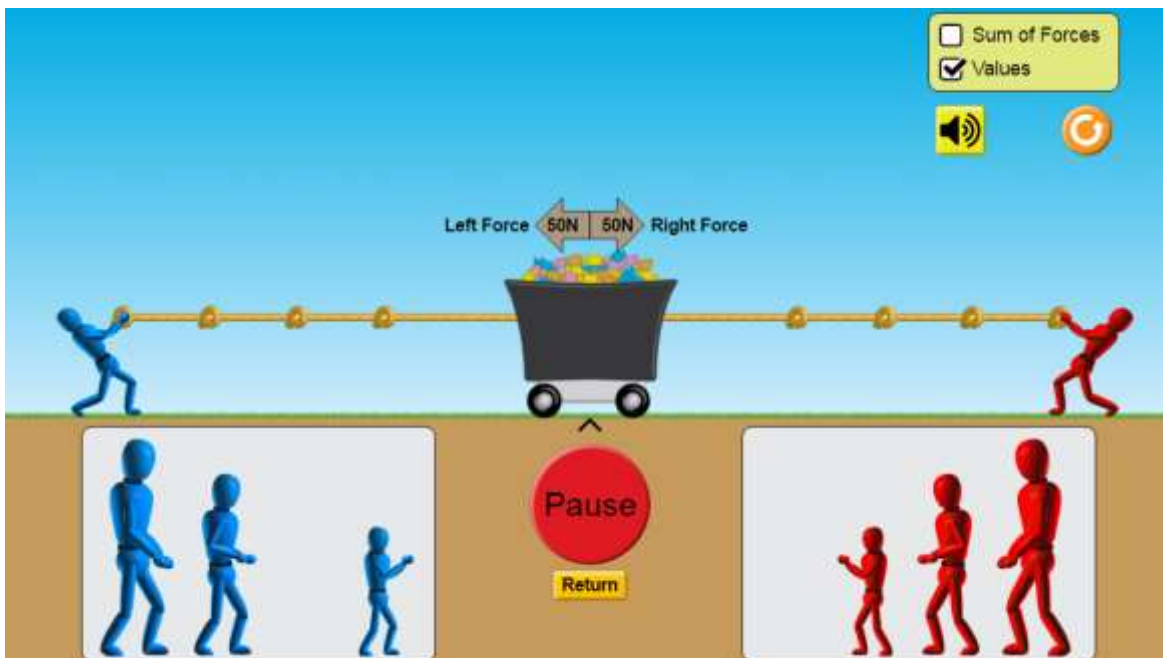

รูปที่ 7 แสดงรถขนของเคลื่อนที่ไปทางซ้ายมือ

- หากครุณาหุ่นสีแดงจำนวน 1 ตัว ไปวางที่เชือก แล้วออกแรงดึง 50 N และหุ่นสีฟ้าจำนวน 1 ตัว ออกแรงดึง 50 N รถขนของจะเคลื่อนที่หรือไม่ และหากเคลื่อนที่ เคลื่อนไปทางทิศใด เพราะเหตุใด ดังรูป 8 (แนวคำตอบ รถขนของไม่เคลื่อนที่ เพราะ แรงที่กระทำต่อรถขนของมีขนาดเท่ากัน แต่มีทิศทางตรงข้ามกัน ดังนั้นผลลัพธ์ที่กระทำต่อรถขนของจึงมีขนาดเป็นศูนย์ ทำให้รถขนของไม่เคลื่อนที่ ดังรูปที่ 9)

รูปที่ 8 แสดงหุ่นสีแดงจำนวน 1 ตัว วางด้านขวามือ ออกแรงดึง 50 N และหุ่นสีฟ้าจำนวน 1 ตัว วางไว้ด้านซ้ายมือ ออกแรงดึง 50 N

รูปที่ 9 แสดงรถขนของไม่มีการเคลื่อนที่

จากนั้นครูให้นักเรียนลองทำกิจกรรม โดยให้แต่ละกลุ่มออกแบบการวางหุ่นสีแดงและสีน้ำเงินไว้สี่ละฝั่ง โดยทำนายผลที่จะเกิดขึ้น จากนั้นนักเรียนแต่ละกลุ่มทำการทดลองผ่าน PhET simulation แล้วบันทึกผลที่เกิดขึ้นจริงจากการทดลอง พร้อมระบุเหตุผลประกอบเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

ขั้นที่ 3 ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (20 นาที)

ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายผลของแรงที่กระทำกับวัตถุที่ได้ทดลองจาก PhET simulation โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมาแนะนำผลงานของตนหน้าชั้นเรียน จากนั้นครูถามนักเรียนเพิ่มเติมเพื่อสรุป โดยมีคำถามดังต่อไปนี้

- จากการทดลอง เมื่อนำหุ่นสีแดงดึงเชือกที่มีรถขนของไปทางขวามือ รถขนของเกิดการเคลื่อนที่อย่างไร

(แนวคำตอบ เคลื่อนที่ไปทางขวามือ)

- จากการทดลอง เมื่อนำหุ่นสีแดงดึงเชือกที่มีรถขนของไปทางขวามือแล้วดึงต่อไปเรื่อยๆ รถขนของเกิดการเคลื่อนที่อย่างไร

(แนวคำตอบ เคลื่อนที่ไปทางขวามือเร็วขึ้น)

- ถ้าเราออกแรงผลักวัตถุที่อยู่นิ่งบนพื้น วัตถุจะเกิดการเคลื่อนที่หรือไม่

(แนวคำตอบ เคลื่อนที่)

- ถ้าเรายังออกแรงผลักต่อไปอีก จะทำให้วัตถุเคลื่อนที่อย่างไร

(แนวคำตอบ เคลื่อนที่เร็วขึ้น)

- ถ้าเราต้องการให้รถที่เคลื่อนที่อยู่แล้วเคลื่อนที่ช้าลงหรือหยุด จะต้องทำอย่างไร

(แนวคำตอบ ออกแรงผลักในทิศทางตรงข้ามกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ)

- อะไรที่มีส่งผลต่อการเคลื่อนที่ของวัตถุ

(แนวคำตอบ : แรง)

คาบที่ 2

ขั้นที่ 4 ขั้นขยายความรู้ (20 นาที)

จากสถานการณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เมื่อมีแรงกระทำต่อวัตถุ แล้ววัตถุมีการเคลื่อนที่จะทำให้วัตถุมีความเร็วเปลี่ยนไป ซึ่งอาจเปลี่ยนเฉพาะขนาดของความเร็วหรือเปลี่ยนเฉพาะทิศทางของความเร็ว หรือเปลี่ยนทั้งขนาดและทิศทางของความเร็ว เราเรียกการเปลี่ยนแปลงความเร็วของวัตถุว่า **การเปลี่ยนสภาพการเคลื่อนที่ของวัตถุ**

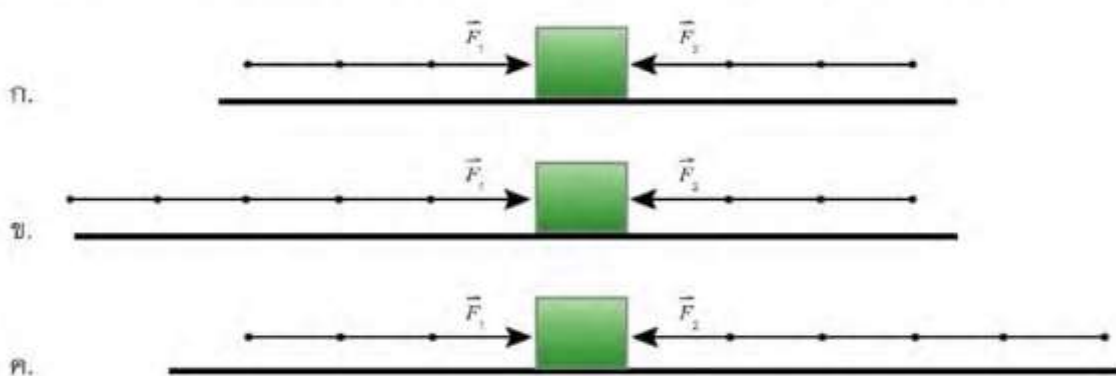
ซึ่งอาจกล่าวได้อีกแบบหนึ่งว่า **แรงสามารถทำให้วัตถุเปลี่ยนสภาพการเคลื่อนที่** แสดงว่า แรง (force) เป็นปริมาณที่มีทั้งขนาดและทิศทาง แรงจึงเป็นปริมาณเวกเตอร์ สำหรับหน่วยของแรง ตามระบบเอสไอ คือ นิวตัน (N)

เมื่อมีแรง 2 แรง หรือมากกว่ามากระทำต่อวัตถุเดียวกัน ผลที่เกิดขึ้นจะเสมือนกับว่า มีแรงเพียงแรงเดียวกระทำต่อวัตถุนั้น ซึ่งแรงดังกล่าวเรียกว่า **แรงลัพธ์ (resultant force)**

การหาขนาดและทิศทางของแรงลัพธ์ใช้วิธีเดียวกับการหาเวกเตอร์ ในกรณีหาขนาดและทิศทางของแรงลัพธ์ในแนวตรง เรากำหนดให้แรงที่มีทิศทางตรงข้ามกัน มีเครื่องหมายต่างกัน เช่น กำหนดให้แรงที่มีทิศทางไปทางขวามือ มีเครื่องหมายบวก (+) และให้แรงที่มีทิศไปทางซ้ายมือมีเครื่องหมายลบ (-) เป็นต้น

ครุณาเสนอแรง 2 แรงที่กระทำต่อวัตถุเดียวกัน (รูปที่ 10) และอธิบายการหาแรงลัพธ์

รูปที่ 10 แสดงตัวอย่างเวกเตอร์ของแรง 2 แรงที่กระทำต่อวัตถุในแนวเส้นตรงเดียวกัน

หาแรงลัพธ์ ($\Sigma \vec{F}$) โดยกำหนดเครื่องหมายบวกแทนทิศทางเดียวกับ $\vec{F}_1$ เครื่องหมายลบมีทิศทางตรงข้ามกับ $\vec{F}_1$

รูป ก. $\Sigma \vec{F} = \vec{F}_1 + \vec{F}_2$ จะได้ $F_1 - F_2 = 3\text{ N} - 3\text{ N} = 0\text{ N}$

รูป ข. $\Sigma \vec{F} = \vec{F}_1 + \vec{F}_2$ จะได้ $F_1 - F_2 = 5\text{ N} - 3\text{ N} = 2\text{ N}$

รูป ค. $\Sigma \vec{F} = \vec{F}_1 + \vec{F}_2$ จะได้ $F_1 - F_2 = 3\text{ N} - 5\text{ N} = -2\text{ N}$

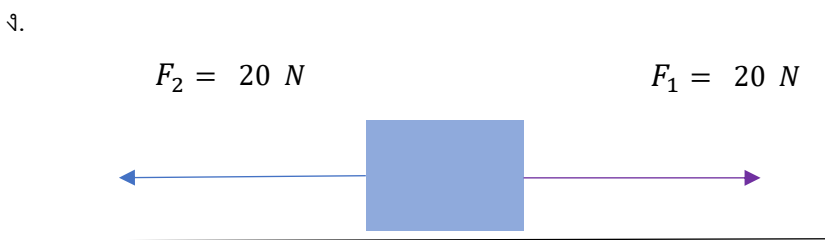
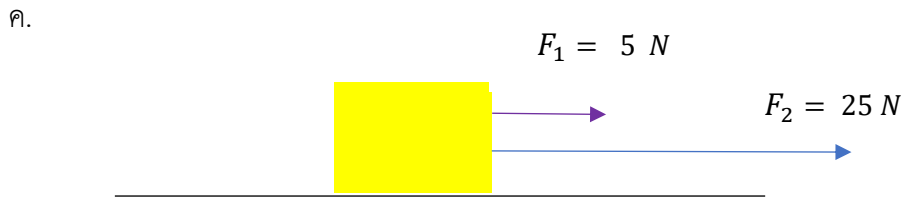
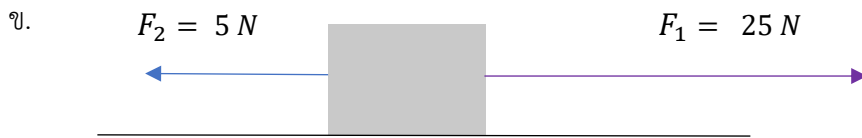
สรุปได้ว่า แรงลัพธ์จะมีทิศเดียวกับแรงที่มีค่ามากที่สุดเสมอ

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมิน (10 นาที)

ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มระดมความคิดและตอบว่าวัตถุจะเคลื่อนที่ไปทิศทางใด

ก.

6. วัสดุ/อุปกรณ์ สื่อและแหล่งเรียนรู้

- 1) ใบงานเรื่องแรง
- 2) PhET simulation

7. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

สิ่งที่ต้องการวัด	วิธีการวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์ในการประเมินผล
ระบุวิธีการหาแรงลัพธ์ได้ (K)	ตรวจใบงาน	ใบงานจากการทดลอง	นักเรียนตอบคำถาม ได้ ถูกต้องตรงประเด็น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด
คำนวณหาแรงลัพธ์ได้ (P)	ตรวจใบงาน	ใบงานจากการทดลอง	นักเรียนตอบคำถาม ได้ ถูกต้องตรงประเด็น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด
ส่งงานตรงต่อเวลา (A)	เช็ครายชื่อจากการส่งใบงาน	ใบงานจากการทดลอง	นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์อยู่ในช่วงคะแนน 4-6 หรือระดับคุณภาพดี ขึ้นไป ถือว่า ผ่าน

ใบงาน เรื่อง แรง

สมาชิก ห้อง ม.....

1.....เลขที่.....

2.....เลขที่.....

1. จงหาคำตอบจาสถานการณ์ดังต่อไปนี้

ทีม..... (สีฟ้า)				ผลลัพธ์ ของ แรง $\Sigma \vec{F}_{ฟ้า}$	ทีม..... (สีแดง)				ผลลัพธ์ ของ แรง $\Sigma \vec{F}_{แดง}$	ผลลัพธ์ ของ แรง $\Sigma \vec{F}$ หน่วย นิวตัน	สรุปผล (ใคร ชนะ)	(ทิศการ เคลื่อนที่)
ตัว ที่1	ตัว ที่2	ตัว ที่3	ตัว ที่4		ตัว ที่1	ตัว ที่2	ตัว ที่3	ตัว ที่4				

2. สรุปผลการทดลอง

.....

.....

.....

.....

เกณฑ์การให้คะแนน

รายการ	2	1	0
ระบุงการหาแรงลัพธ์ได้	<p>นักเรียนสามารถระบุได้ครบทั้ง 2 ประเด็น</p> <p>1.เมื่อแรงทำมุม 0 องศา (แรงไปทางเดียวกัน) แรงลัพธ์ = ขนาดแรงทั้งสองบวกกัน และทิศของแรงลัพธ์ มีทิศเดิม</p> <p>2.เมื่อแรงทำมุมกัน 180 องศา (ทิศทางตรงข้าม) แรงลัพธ์ = แรงมากลบด้วยแรงน้อย ทิศของแรงลัพธ์มีทิศเดียวกับแรงมาก</p>	<p>นักเรียนสามารถระบุได้ประเด็นใดประเด็นหนึ่ง</p>	<p>นักเรียนไม่สามารถระบุได้</p>
คำนวณการหาแรงลัพธ์	<p>นักเรียนสามารถคำนวณหาแรงลัพธ์ได้ถูกต้อง ทั้ง 2 ประเด็น</p> <p>1.เมื่อแรงทำมุม 0 องศา (แรงไปทางเดียวกัน) แรงลัพธ์ = ขนาดแรงทั้งสองบวกกัน และทิศของแรงลัพธ์ มีทิศเดิม</p> <p>2.เมื่อแรงทำมุมกัน 180 องศา (ทิศทางตรงข้าม) แรงลัพธ์ = แรงมากลบด้วยแรงน้อย ทิศของแรงลัพธ์มีทิศเดียวกับแรงมาก</p>	<p>นักเรียนสามารถคำนวณได้ถูกต้องเพียงประเด็นใดประเด็นหนึ่ง</p>	<p>นักเรียนไม่สามารถคำนวณการหาแรงลัพธ์ได้</p>
ส่งงานตรงเวลา	<p>นักเรียนส่งงานตรงตามเวลาที่กำหนด</p>	<p>นักเรียนส่งงานช้ากว่าเวลาที่กำหนด</p>	<p>นักเรียนไม่ส่งงาน</p>

เกณฑ์การประเมิน/ระดับคุณภาพ

เกณฑ์การประเมิน	ระดับคุณภาพ	หมายเหตุ
คะแนน 5-6	ดีมาก	คะแนน 3 คะแนนขึ้นไป ผ่านเกณฑ์ ต่ำกว่า 3 คะแนนควรปรับปรุงและพัฒนา
คะแนน 3-4	ดี	
คะแนน 1-2	พอใช้	
คะแนน 0	ความปรับปรุง	